

# Nuorisopolitiikka ja poliittinen nuoriso: objekteista subjekteiksi?

KARI PAAKKUNAINEN & JURI MYKKÄNEN (TOIM.)

Nuorisotutkimusverkosto/  
Nuorisotutkimusseura  
Julkaisuja 229

NUORISOTUTKIMUSSEURA RY.  
NUORISOTUTKIMUSVERKOSTO



## **Nuorisotutkimusverkoston julkaisut**

### **Tiede**

Teosten sisältö ja tyyli ovat akateemisten kriteerien mukaisia.

### **Kenttä**

Erlaiset raportit ja selvitykset.

### **Liike**

Ajankohtaiset yhteiskunnalliset puheenvuorot.

Kustannustoimitus: Juho Hänninen

Kansikuva: Amanda Vähämäki

Taitto: Tanja Konttinen

Tiivistelmän käännökset englanniksi ja ruotsiksi:

Käännöstoimisto Bellcrest Translations Oy

Nuorisotutkimusseura on saanut tukea tähän julkaisuun opetus- ja kulttuuriministeriöltä.

© Nuorisotutkimusseura ja tekijät

Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 229,  
sarja: *Kenttä*

ISSN 1799-9219

ISBN 978-952-372-011-4

Hansaprint, Turku 2021

Julkaisujen tilaukset: <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/catalog>

# Sisällys

Johdanto: nuorten poliittinen osallistuminen ja osallisuus kasvatuksen, talouskriisi-Euroopan ja antroposeenin ristipaineissa <i>Kari Paakkunainen &amp; Juri Mykkänen</i>	7
OSA I	29
▣ Osallisuuden doksat: kriittinen luenta <i>Tomi Kiilakoski</i>	31
▣ Arkinen, paikallinen, julkinen: nuorten demokratiakäsitystä etsimässä <i>Veikko Eranti &amp; Georg Boldt</i>	64
▣ Urheilun ja taiteen nuorisokulttuurit ja politiikka <i>Mikko Piispa</i>	93
▣ Euroopan hyvinvointiregiimit nuorten demokratiauskon ja poliittisen osallistumisen selittäjänä <i>Kari Paakkunainen, Juhani Saari &amp; Juri Mykkänen</i>	119
OSA II	173
Haastattelu: Donatella della Porta ja poliittisen osallistumisen uudet muodot <i>Jarmo Rinne &amp; Donatella della Porta</i>	175
Y niin kuin yksilöllinen <i>Petri Paju</i>	182
Tiivistelmä	206
Sammandrag	208
Abstract	210



# Johdanto: nuorten poliittinen osallistuminen ja osallisuus kasvatuksen, talouskriisi-Euroopan ja antroposeenin ristipaineissa

*Kari Paakkunainen & Juri Mykkänen*

## ANTROPOSEENIN TARINAT BILBAOSSA

Tämä kokoelma alkaa Euroopan laidalta, Bilbaosta, missä nuorisotutkijat kokoontuivat syksyllä 2019 pohtimaan nuoren sukupolven asemaa aikamme polttavien ongelmien edessä. Antroposeeni (*anthropocene*), ihmisen aikakausi, oli aikalaistsdiagnostisen konferenssin kattoteema: *Young people, well-being, resilience and enterprise: Critical perspectives for the Anthropocene* (Bilbao 2019). Bilbaon seminaareissa virityttiin ja palattiin aikalaisharmien äärelle. Minkälaiisten ekologisten ja planetaaristen harmien (*troubles*) keskellä elämme ja mikä on nuorten suhde niihin, miten ne muokkaavat nuorten kokemuksia ja reaktioita? Seminaarin esitelmissä yhdistettiin antroposeenin tutkimus nuorten maailman toimijuuden, rakenteiden, identiteetin ja kuulumisen käsitteiden uudelleenlöytämiseen. Seminaarin alaotsikot virittyivät aikalaissosiologian tuoreiden termien ympärille maailmankongressien parhaiden konventioiden tapaan. Bilbaossa nuoren polven hyvinvoinnin, resilienssin ja (sisäisen) yrittäjyyden sekä psyykkisbiologisen rohkaisun teemoja tulkittiin riskien konteksteina. Teemoja käsiteltiin myös pääläelleen käännettynä imperatiiveina ja ”rokotustermeinä” nuorten sopeuttamiseksi tai rajallisina kasvuyhteiskunnan sopeutumistiloina ympäristö- ja ilmastokriisin myllerryksessä.

Toisaalta myös utopian elementtejä etsittiin. Erilaiset maailmaa ja Tellusta koskevat systeemiset tieteet kuuntelivat toisiaan konferenssin teoreettisissa katsauksissa, parhaimmillaan ne kohtasivat. Bilbaossa tämä näkyi ainakin esseisminä ja kiehtovina keskusteluina – perinteiset



ennakkoluulot tutkimuskulttuurien välillä olivat poissa. Koko antroposeeni joutui ainakin yleisesti seurustelemaan ja tekemään eroja muiden planetaaristen ja kosmologisten aikalaismallien kanssa. Antroposeenin rinnalla keskusteluissa esiintyivät mm. pääoma- ja teknoseeni sekä viljelys- ja kasvistoseeni; pääomaseeni sai vastaansa kuvat narsistisesta ja addiktiivisesta kulutuksesta ja kommodifikaatiosta sekä markkinahinnoitaisen sivilisaatiomurroksen rajoista. Insinööriseenit saivat rinnalleen ”teknofixin” vieraantumiskuvaukset.

Akateemisen hengen onneksi myös kritiikkiä esitettiin antroposeeni-metafora – läntisen kulutusyhteiskunnan periodin ilmentymänä – kohtaan. Kyberfeministi Donna Harawaykin (2016) kysyy, mitä tapahtuu, kun humanistinen ekseptionismi ja metodologinen individualismi, ”vanhat länsimaisen filosofian ja poliittisen taloustieteen käsityvälineet”, tulevat vanhanaikaisiksi ja käyttökeltovottomiksi. Antropologit ovatkin jo pitkään puhuneet monilajisesta etnografiasta, jossa ihmiskeskeiset termit eivät ole enää ainoita mahdollisia työvälineitä (Mason 2016, 1). Tarvitaankin uusi termi, Chthuluseeni, joka yhdistää monilajisen kokonaisuuden ja ihmisen. Näin voimme tehdä antroposeenistä murrosepookkina mahdollisimman lyhyen. Haraway myös moralisoi positivismia, politisoi vaihtoehtoa teknofixille, etäännyttää tutkimusta antropologisista edistysistoumuksista ja rakentaa aikataulua ihmisen materialistisesta hulluuntumisesta luopumiselle. Uusia harmeja problematisoidessa tarvitaan myös ekologisia tarinoita, uusia epätodennäköisiä välittämisen tapoja, outoja ja odottamattomia liittoutumia ja verkostoja, politiikkaa. Konkreettinen futurismi perustuu vakavien harmien problematisointiin ja välittämiseen uusliberalistisen ideologian ja yksilöllisyyden tuolla puolen (Haraway 2016, 4). Markkinatalouden elämän eri kenttiä kolonisoiva kommodifikaatio yhdisti bilbaolaisryhmän tunnot taloudellisen liberalismiin kritiikkiin juuri antroposeenin hengessä – hetkellä, jolloin planetaariset mullistukset ovat vahvimmillaan. Poliitiikan imperatiivejä ei Bilbaossa hävetty. Ekologiset ja luonnon diversiteettiongelmat ja väestönkasvu synnyttävät kokemuksen, jossa peli-on-menetetty -tunnelma leviää tuulen lailla. Tämä ei ole silti väistämätöntä; on tehtävä jotain ja kohdattava toisemme tai sitten ei ollenkaan! Vielä voidaan toimia!

Tässä toiminnan ja riskioppimisen horisontissa Bilbaon kokouksen koordinaatio turvautui Harawayn ohella Nobel-palkittujen tutkijoiden ja

YK:n eettisiin vetoomuksiin ja radikaalien ryhmien ja yksilöiden sekä nuorten sukupolvien edustajien hätähuutoihin ilmastonmuutoksen maailmassa (Extinction Rebellionin tai Elokapinan ja Greta Thunbergin hengessä). Extinction Rebellionin artikuloimat globaalin ilmastonmuutoksen vaikutusarviot ja -varoitukset hyväksyttiin, niitä tutkiskeltiin ja tunnistettiin Bilbaossa, ja ne näkyvät myös tulevissa konferenssitulkintoihiin perustuvissa kirjoissa. Niiden historiallinen lähtöpiste on mm. Nobel-tutkijoiden kuuluisassa vetoomuksessa ihmiskunnalle (The Union of Concerned Scientists 2002 [1992]). Aikalaistoiminnan retoriikka ja tiedemaailma kohtaavat.

Konferenssin esitykset onneksi irtaantuivat *call for papers* -tekstien itsevarmuudesta. Normatiiviset ajatukset antroposeenin ajan tehtävistä kyseenalaistettiin monilla epävarmuuksilla, ihmissubjektia laajemman elämän aineistoilla ja sosiologisten menetelmäoppien laajennuksilla. Antropologiset tutkimuskatsaukset saivat monet aikalaisanalyysit hengittämään. Chthuluseenin visio, ajatus antroposeenin Tellus-luontoa mullistavan aikakauden lyhentämisestä, ei ole kuitenkaan helppo sanoittaa tai aikatauluttaa. Ulrich Beckillä ja esimerkiksi Bilbaon teksteissä vilahaneella Bruno Latourilla (2013) on ollut samanlaisia pohdintoja elämäntapamme rauhoittamisen vaikeuksista ja uudenlaisesta vastuusta. On osattava pelata juuri epävarmuudella, kuten Max Weber ja Kari Palonen säestäisivät. Samaan suuntaan ja oppiin vei myös illanviettojen tarinankerronnan, paikallisten juonien, musiikin ja aistillisen kokemuksen valjastaminen kokouksen etenemiseen; haluttiin virittää kiireetön meno ja rauha ajatella rationaalisesti ja emotionaalisesti. Taiteilijat värittävät ja työntävät uusille alueille myös tutkimushankkeita.

Lapsuuden materiaaliset ympäristöt olivat suomalaistutkijalle hiukan vieraita, mutta silti kiintoisia tutkimusasetelmia ja resilienssia pohtivien esseiden sisältöjä Bilbaon maisemissa. Vanhojen tapojen elvyttäminen liian ja jätteiden käytössä, feministiset interventiot vesi-, sää- ja tuhlauksuhteisiin ja niiden muokkaantumiseen sekä lasten ja nuorten muovin täyttämä elämä ja sen vaihtoehdot kuuluivat Bizkaia Areton jälkitekollisen yliopiston luentosalin äänissä, jotka kantoivat Guggenheimin eittämättä komeaa rakennusta kohden.

Avoimimmillaan ja tärkeissä kysymys- ja kyseenalaistushorisonteissa oltiin, kun pohdittiin hakkereita epätoivoisissa nuorisokulttuureissa,



globaalin nuorison tietoisuuden ehtoja, antiikin eksistentiaalisia paradokseja ja modernia eksistentiaalista ja ontologista kysymystä nuorison erityislaadusta antroposeenin aikakaudella. Kuten seenien määrittelyssä, kukaan ei halunnut lyödä pistettä tälle debatille.

Nuorten toiminta, oleminen ja kuuluminen antroposeenissä oli teema, joka avattiin tuorein näkemyksin ste(a)m-pedagogiikan, taide/tiedekokemuksen ja hiljaisen aktiivisuuden näkökulmasta, mutta myös kulutusyhtenä osallistumisen muotona. Usein feministisesti kehystetty *common worlds* -pedagogia oppii kestäviä käytäntöjä paikallisista kokemuksista (esim. Mapu nukesta) tai kontekstualisoi eksistentiaalia aikalaispohdintaa maaseutunuorison maisemiin metsäpalojen Portugalissa tai itsevarman, luovan ja yritteliään nuorison koululakkoon ilmastonmuutosta vastaan. Suomalaiskontribuutiossa problematisoitiin eurooppalaisten hyvinvointiregiimien nuorten eroja osallistua ilmastonmuutosriskien vastuulliseen kohtaamiseen sekä tämän vastareaktiota, populistista kärsimättömyyttä ja paluuta ahtaisiin ideologioihin.

Viehättävänä ja Suomessa sangen aliarvostettuna teemana olivat ”humaani ja toisaalta enemmän kuin humaani” kokemus, uusi suhteellisuudentaju ja narratiivit antroposeenissä yhdessä luonnon, puutarhan ja eläinten kanssa. Miten sekoittaa näitä suhteita, hämmentyä ja oppia välittömin ja esimerkiksi myyttien purkamisen keinoin. Pohdinta välittämisen ekologiasta ja hyvinvoinnin vaalimisesta Vanuatun puutarhoissa oli pysäyttävä. Nuoret, asinoterapia (”aasiterapia”) ja luottamus taas oli teema, joka valotti Bilbaon ontologian rajoja rikkovassa hengessä kokeellista sosiologista oppimista antroposeenissa, tässä ja nyt; mukana olivat myös tutkimuksen kaksi apinavauvaa vertaisterapian osallisina. Antropologinen ja myyttejä pohtiva näkökulma oli mukana myös siinä tarkastelussa, jossa tutkittiin nuorten kokemusta Euroopan unionin sisusuojelusta sekä sen taustalla olevaa susikonfliktia ja periferianuorten sanallistamista ja reaktioita. Pyreneiden eläinkokemus ja sen elämänpolitiikka istuivat hyvin myös susikuumaan Härmään.

Mutta mistä on oikeastaan kysymys, kun nuorisotutkijat tuovat näin ihmisen ajan ongelmallisuuden esille? Ehkä kyse on ennen kaikkea siitä, että nuoret sukupolvet kohtaavat ajan ja sen ongelmat eri tavalla kuin vanhempansa ja aikaisemmat sukupolvet. Ehkä ihmisen aika on myös



erilainen, ongelmallisempi, ongelmat syvempiä ja jopa maapallon geo- ja biosfääriin istutettuja. Kapitalismi ei ole enää kriisitendenssien ainoa lähde; lajien häviämien, jäätiköiden sulaminen, ilmaston ääri-ilmiöt kuivuuksineen ja hirmumyrskyineen eivät pysähdy talousjärjestelmän muutokseen. Nuorille horisontti alkaa hämärtyä. Osa reagoi antamalla toivottomuudelle, apatialle ja kyynisyydelle tilaa, osa muuttamalla kulu- tustaan kohti kestävämpiä muotoja, osa siirtymällä suoraan aktivismiin ja sukupolviilikkeisiin. Olemme monessa suhteessa maailmanhistoriallisessa risteyskohdassa, jossa tarvitaan kipeästi uutta ajattelua, uusia keinoja ja ennen kaikkea uutta politiikkaa. Näitä ajatuksia peräänkuuluttaessaan Bilbao oli osa sitä suurta näyttämöä, joka näkyy tämän kirjan analyysien taustalla, välillä selvemmin valaistuna, välillä kohdevalon korostamana yksityiskohtana.

## BILBAON SFÄÄREISTÄ JULKAISEMISEN ARKEEN

Bilbaon hengessä, mutta astetta konkreettisemmin, tässä kirjoitus- kokoelmassa pohditaan, tulkitaan ja kommentoidaan nuorten poliittista kulttuuria ja osallistumista Suomessa ja Euroopassa. Pyrkimyksenä ei ole ollut jäädä vain teoreettiseen tai esseistiseen kommentointiin, vaan kaikissa teksteissä on oma monipuolinen empiriansa. Kirjan praktiset juuret eivät ole Bilbaossa vaan yliopisto-opetuksen lähihistoriassa, 2010-luvun nuorisotutkimuksessa. Helsingin yliopiston yleisen valtio-opin oppiaineen, Avoimen yliopiston ja Nuorisotutkimusseuran yhteistyö synnytti syksyllä 2015 useiden oppiaineiden aineopintojen kurssin ”Nuorten poliittinen kulttuuri”, jossa kaksitoista nuorisoaineistojen parissa toimivaa tutkijaa luennoi.

Samalla sovittiin luentojen julkaisusta. Niiden pitkä tie kirjaksi kertoo, etteivät eri tutkimustraditioiden käsitteet ja tutkimusasetelmat helposti löydä yhteistä säveltä, referevoimia ja mobilisoivaa juonta. Samalla kontribuutiot ovat hioutuneet ja tarkentuneet. Nuorisotutkimuksen politiikkakäsitys ja politiikan teoria ovat entistä hajanaisempia. Yksi aikalaiskokemus tämäkin. Onkin muistettava, että politiikan määrittely on pitkään ollut yksisilmäisen institutionaalista, kasvatuksellista ja



sen kulttuuriset tulkinnat vaihdelleet. Tämäkin kirjoituskokoelma kertoo meille monista yhteisistä aikalaiskonteksteista ja -ongelmista. Vaikka 2010-luvun yhteinen kollektiivinen kokemus on poissa, monet yksilöiden ja nuorisoryhmien kokemukset ovat samankaltaisia globaalin ja yksilöllisyyden samanaikaisen voimistumisen, epävarmuuden lisääntymisen sekä poliittisten teemojen, tilanteiden ja osallistumistapojen hajaantumisen oloissa. Kirjoittajat ovat monessa tunnustelemassa virallisen osallistamisen politiikan ongelmia, uusia jakoja ja ilmastonmuutoksen ja koronan aikoja.

Vaikka monessa kokoelman tekstissä on päällekkäisyyttä, tekstit jakaantuvat melko selvästi kahteen ryhmään tai osaan. Ensimmäisen osan artikkeleissa osoitetaan, miten nuorten osallistumisehdot ja kasvatusta nykyisin rakentuvat osallisuus-käsitteen kautta (Tomi Kiilakosken artikkeli) ja toisaalla erilaisten projektien, kuten nuorten ohjattujen digiprojektien avulla, joissa kanavoidaan institutionaalisiin uomiin nuorten ideoita paremmasta arjesta ja yhteiskunnallisista ratkaisuista (Veikko Erantin ja Georg Boldtin artikkeli). Samalla tavalla nuorten polvien asemoituminen urheilu- ja taidepolitiikan kentillä (Mikko Piispan artikkeli) suosii poliittisesti harmittomia aktiviteetteja, mutta marginaalit lajit ja taideilmaisun genret, varsinkin, rikkovat policy-ohjelmia ja virallista hyvän maun hierarkiaa ja odotuksia urheilijan ja taiteilijan tehtävissä. Varsinkin osallistamisen ja urheilun kulttuureilla on taustansa eurodiskursseissa, kun taas taiteen kentillä ratkotaan enemmän taiteilijoiden ikuisuuskyseksiä.

Artikkeleista kolme siis liittyy tarkasti ja aineistokeskeisesti nuorten poliittiseen osallistamiseen – tai tarkemmin juuri osallisuuden ja marginaalisen osallistamisen ehtoihin ja suosioon. Tutkijoiden viesti on koko lailla illuusioton: osallisuuden ja nuorten osallistamisen projektien perusteet ovat usein vallitsevan järjestelmän nuorisotyön ja hallinnon tai taiteen ja urheilun kenttäjulkisuuksien mukaisia.

Poliittisen rakenteen suhdetta poliittiseen osallistamiseen, politiikointiin ja politisointiin pohditaan harvoin tapauskohtaisesti kirjamme hengessä. Tässä tullaan myös valtatutkimuksen piiriin. Eri nuorisokenttien normaaliudet, osallisuuden projektit sekä ortodoksiaksi taipuvat legitimoivat kielipelit yleistyvät ja arvottavat kenttien toimijoiden kulttuurista pääomaa.

Kirjan toisessa osassa avataan myös empiirisesti kansainvälistä keskustelua ja tehdään vertailuja eurooppalaisesta nuorisosta, sen demokratia- ja osallistumisajatuksista eri hyvinvointiregimeissä (Kari Paakkunaisen, Juhani Saaren ja Juri Mykkäsen artikkeli). Vaikka kansallisvaltio ja tiukatkin etniset liikkeet palaavat kartalle ja kosmopoliittinen horisontti on tarkastelujakson talouskriisien jäljiltä pilvinen, ei tule unohtaa tässäkin ajassa osallistumismuotojen moninaisuutta, jännitteisyyttä, populismin monia muotoja eikä hyvinvointimallien vaikutusvallan jatkuvuutta. Donatella della Portan haastattelu (Jarmo Rinteen teksti) ja sukupolvitematiikka (Petri Pajun teksti) eksplikoivat sukupolvipolitiikan ja osallistumisen uusia muotoja, hajaantumista ja ”prefiguratiivista” luonnetta. Varsinkin Etelä-Euroopan nuorisoliikkeet ovat olleet luovia ja mukana perustamassa myös puolueita ja politisoineet julkisuuksia kuripolitiikan Euroopassa. Y-sukupolven sukupolvikokemuksen problematisointi täsmentää värikkään proosallisesti, mitä on 2000-luvulla aikuistunut Y-sukupolvi massasukupolvena, jolla ei enää ole kollektiivista hahmoa ja symboleja, mutta on paljon yhteisiä kokemuspintoja ja poliittisia trendejä.

## OSALLISUUS NUORTEN POLITIIKKASUHTEEN HALLINNASSA JA KESYTTÄMISESSÄ

Tomi Kiilakoski tuo osallistumisen ja osallisuuden osaksi hallinnon ja nuorisotyön analyysiä. Laajemmin problematisoinnin keskiöön nousee motiivi, osallisuuden rooli nuorten politiikkasuhteen hallinnassa ja kesyttämisessä. Kieli, sanat ja tekstit ovat keskiössä. Näin löytyy osallisuuden elämänmuoto. Osallistumiseen innostaminen liitetään nykyisin naturalistisesti, luonnollistaen, osallisuuteen; nuorison ja nuorisotyön arki nojaa paljon annettuun osallisuuden käsitteeseen. Osallisuus on yleistynyt termi erilaisilla elämän ja hallinnon kentillä – yliopistojen monista henkilöstöryhmistä, puolueteksteistä ja kirkosta lapsi- ja nuorisopolitiikan huolipuheeseen. Arkipäiväistyessään ja laajetessaan osallisuus limittyy yhä suurempaan määrään diskursseja.

Itsekin ”osallisuusyhteiskuntaan” osallistuvana – mutta yksiulotteisen teknologian arvostelijana tunnettu – Kiilakoski kuvaa osallisuuden nousua



ja siihen liittyvää diskursiivista ”käännettä” lapsi- ja nuorisopolitiikan sekä pedagogian kentällä. Tässä hän hyödyntää Pierre Bourdieun doksa-  
käsitettä tavoittaakseen sen, mikä on hallitsevan regiimin tai hallinnon  
kentällä normaalia ja oikeaoppista ja minkälainen käsitteellinen horisontti  
kentän toimijoille avautuu. Varsinkin kuntajohtajien haastattelut antavat  
tälle murrokselle värikästä evidenssiä, kun kuntapäälliköt puhuvat uusista  
osallisuuden keinoista vanhaa valtaa vastaan. Uutta puheenpartta ja  
policy-murretta saatetaan käyttää nuorisokentän muutosvastarinnan  
kukistamisessa.

Osallisuus on löytänyt tiensä myös juridiikkaan ja oikeuspolitiikkaan. Kiilakoski laajentaa analyysinsä hallintodiskurssin ihmisoikeusnäkökulmaan, lasten oikeuksien julistukseen ja sen sovelluksiin, oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin sekä nuorisolain kiemuroihin. Poliitiikka juridisoituu ja oikeus tulee uusin tavoin virittämään politiikkaa, kun hallinnollisessa harkinnassa täytyy ottaa huomioon uudenlaiset oikeudelliset näkökohdat. Tämä palauttaa mieleen Hans Kelsenin klassisen ajatuksen politiikasta, ”jonka kohteena on oikeudenmukaisuuden ja oikeuden tulkinta ja kehittäminen” (Kelsen 2019 [1925], 15–50). Aikalaispoliittinen eurooppalainen keskustelu on virittänyt lasten ja nuorten ihmisoikeusvisioon, jossa kuulemisen termi täydentää osallisuutta. Tuloksena potentiaalisesti moneen suuntaan avautuva osallisuuspolitiikka muuttuu *policyksi*. Tätä puhetapaa ylläpidetään ja laajennetaan myös positivistisen juristerian hengessä, ja se onkin nostattanut nationalistisen ja globaalia idealismia torjuvan vastareaktion, jonka motiivi saa voimansa hiukan paradoksaalisesti osallisuuden puutteesta.

## OSALLISUUDEN JA POLICY-KENTTIEN VÄLISSÄ: NUORTEN IDEAPALVELU JA SUPPEA POLIITTINEN MIELIKUVITUS

Veikko Erantin ja Georg Boldtin artikkelin punainen lanka ja tulkinta avaa nuorten verkkoaloitepalvelua empiirisesti. Aineistosta avautuu oikeuttamisteorian kautta analyysi konventionaalisen politiikan tarjoamisesta nuorille. Analyysissä on helposti luettavissa, kuinka nuoret

käyttäjät tulkitsevat palvelun konservatiivisen politiikkakäsityksen ja käytännöllisen näkökulman kautta. Tulkinta asettuu hyvin suomalaisen nuorten ja aikuistenkin perinteeseen. Nuorten osallistumisen lisäksi digikanava-aktiviteettien oikeuttamisen perusteet – erityisesti yhteisen edun tai oman intressin korostaminen – nousevat arvioinnin keskiöön. Samalla tarkastellaan kansalaismielikuvitusta, joka on noussut suomalaisenkin tutkimukseen uudeksi ulottuvuudeksi kuluneen kymmenen vuoden aikana. Tällä pitkälle henkilökohtaisella pohdintakyvyllä viitataan maailmankuvaan, tapaan hahmottaa maailmaa. Amerikkalaishenkisesti kansalaismielikuvituksen ajatellaan rakentuvan kolmen perusteluko-konaisuuden varaan: vallan ja rakenteiden epätasa-arvo, solidaarisuus ja yhteisö sekä ongelmanratkaisu ja maailman tekninen parantaminen.

Nuortenideat.fi-verkkopalveluun oli jätetty (vuoden 2017 alussa) lähes viisisataa ehdotusta, mistä tahansa asioista. Palvelu on oikeusministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön ja Nuorten tieto- ja neuvontatyön kehittämiskeskus Koordinaatti ry:n yhteistyössä tuottama palvelu. Jo verkkopalstan palvelumuoto sekä varsinaiseen päätöksentekoon vaikuttamisen puuttuminen muokkaavat nuorten ideatekstejä ja arvottamisperusteita. Opettajat ovat ohjaajina ja auktoritatiivisena yleisönä läsnä. Nuorisotoimi ja osa muuta hallintoa käyttävät palvelua palautekanavana, esimerkiksi liikenteen osalta.

Tutkimus vahvistaa aikaisempia käsityksiä nuorten idea-aihiosta: harrastukset, liikkuminen, liikkuvuus, vaikuttamismahdollisuudet ja avoimet arkihengailupaikat ovat nuorten agendoilla ”osallistavissa” verkkopalveluissa myös Euroopan eri puolilla. Toteuttaminen, ja osallisuuden toteutuminen, onkin – joskus leikkifoorumeiksi nimetyissä kanavissa – ongelma. Toteutettavien ideoiden määrät ovat vaatimattomia. Demokratiakasvatus kärsii tässä, ja ero vakavaan joukkoliiketoimintaan ja esimerkiksi kunnallisdemokratiaan muodostuu isoksi.

Nuortenideat.fi on toisaalta pedagoginen kanava, jossa ideoinnin rinnalla ohjatusti kohdataan ja käsitellään osallistumisen, vaikuttamisen sekä demokratian logiikan ja kokemusten pintoja. Usein nuorten kansalaismielikuvitukseen sisältyy teknisesti korvattavia asioita (liikenne, urheilu- ja harrastuspaikat, koulujen rakennukset ja järjestys). Tällöin asioiden politisointi on kiinni nuorten välittömissä, helposti muotoiltavissa ja ”neutraaleissa”, teknistä rationaalisuutta alleviivaavissa tavoissa. Halutaan



ikään kuin helpolla merkityksellisiä uudistuksia. Uuden tutkimuksen tavoitteena tulisikin olla, miten hahmottaa yhteyksiä kansalaismieliku-  
vituksen ja nuorten toiminnan oikeuttamistapojen välillä – sekä ideoi-  
den toteutumisen seurantaprosessin rakentaminen. Samoin voisi kysyä,  
mihin ideoiden ohittaminen johtaa. Onko seurauksena kyynisyyttä tai  
pettymyksestä oppimista ja mahdollista realistista toimintaa vai radikaalia  
populismia tai kansalaisaktivismin kokeiluja? Nuortenideat.fi-aineistossa  
ei ollut merkkejä viimeksi mainitusta toiminnasta tai oppimissuunnasta.

Yleisesti on helppo todeta, että vaikuttamishalu kohdistuu lähielä-  
män arkisiin yksityiskohtiin ja sellaisiin palveluihin, joita on mahdol-  
lista kohdata paikallisesti ja esittää helposti toteamiskelpoisia ratkaisuja.  
Oikeuttaminen ankkuroituu paljon omaan etuun ja liberaalin demokra-  
tian motivaatioiden ja poliittisen artikuloinnin perusteisiin. Isot arvoky-  
symykset ja globaalit riskit jäävät pois tai marginaaliin. Tekninen oikeut-  
taminen, mitattavuus rationaalisuuden ehtona ja ratkaisujen lähipiirissä  
koeteltu toteutettavuus korostuvat – omin silmin nähtyinä järkijuttuina.

Tässä tutkimustulokset kuvastavat samoja politiikan legitimointita-  
poja, joita havaittiin koululais- ja opiskelija-aineistoissa 1970-luvulla.  
Vastaavissa aineistoissa 2000-luvun alussa suomalaisnuoret kirjoittivat  
selvästi muita Itämeren maiden nuoria teknisemmin (Paakkunainen  
2016). Nämä havainnot kannustavat kysymään, miten opettajien oh-  
jaus ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen esimerkit ja taustoitus vaikut-  
tavat nuorten lähiyhteisöllisyyteen ja praktisuuteen. Tätä kautta joka  
tapauksessa muotoutuu nuorten osallistumisideaali ja samalla se, että  
sivuun jäävät esimerkiksi deliberatiivisen, punnitsevan ja jännitteitä  
sovittelevan demokratian maailma. Globaali vastuu ja yleiseen etuun  
nojaavien argumenttien esittäminen tai problematisointi ei juurikaan  
nouse esille tuoreessa aineistossa. Ajatellen Bilbaon vertaispohdintoja  
teknologisen ja vieraantuneen yhteiskunnan ongelmista, tulee suoma-  
laisaineistoista helposti mieleen, että täällä suuri osa nuorista edelleen  
uskoo teknoinnovaatioihin. Ne näyttävät tuovan ratkaisun yhtä lailla  
ilmastonmuutoksen kuin arkiympäristön ongelmiin.

## VALISTUKSEN DIALEKTIikka JA KASVATUSHALLINNAN USKONTO

Ainakin monen vanhemman nuorisotutkijan heräteteos Horkheimerin ja Adornon *Valistuksen dialektiikka* (2008 [1944]) muodostaa Kiilakoskelle painavamman kritiikkihorisontin. Valistuksen utopia herruudesta vapautumisesta rationaalisen aktiviteetin avuin onkin kääntynyt päällelleen; vanhat myytit valistuksesta ovat unohtuneet ja korvautuneet teknologialla ja organisaatioilla sekä uskolla hyvinvointivaltion marginaalisia ryhmiä voimaannuttavaan työkalupakkiin. Siinä osallisilla on usein vain vastentahtoinen osallisuutta imitoivien käytänteiden läpikäynnin velvoite. Voi vain kysyä, kuinka ahdas ja surkea, uudella tavalla elämänpoliittinen ja eettinen imperatiivi osallisuuden käsite on.

Toinen paradigmaattinen argumentaatiolinja osallisuuden termin syövereihin löytyy Rys Farthingin avulla. Kiilakoski kehittää Farthingin kriittis-refleksiivistä teesiä osallisuudesta protestantismien uutena muotona. Näin lähestytään Carl Schmittin valtio- ja politiikkateoriaa, jossa poliittinen teologia on sisäänrakennettu myös modernin valtion ja nuorisokasvatuksen sisältöihin, joissa *'Ordnung'* on aina vaarassa kadota. Maallistunut hyvä ja paha ovat vastakohtina elämässä – työttömyyden ja syrjäytymisen vastustaminen saa vastinparinsa toimeentulon takaamisesta ja osallisuudesta. Termejä ja menetelmiä puolustetaan uskonnollisen lahkoon tavoin.

Tällainen kivettyminen voi näkyä esimerkiksi siinä, miten osallisuutta esimerkiksi ”nuorisotalotoimintana” toteutetaan osallisuusteologioiden ritualisoituneiden käytänteiden mukaisesti. Lasten ja nuorten omaehtoinen toiminta ja sen inklusiivisuus, voimaannuttamisen mahdollisuus, ja lasten ja nuorten oikeuksien puolustamiseen liittyvä itsehallinnallinen puoli jätetään helposti sivuun tai unohdetaan. Monissa työpajatutkimuksissa on löydetty tukea Schmittin väittämälle, että poliittinen teologia on väistämätön osa modernin politiikan kehitystä: valtiolliset käsitteet kantavat mukanaan teologian perintöä ja pönkittävät järjestystä, joka on vaarassa kadota.

Yhteenvedossaan Kiilakoski ottaa luovaa etäisyyttä osallisuuskäsitteisiin ja jättää viisaasti oman suhteensa auki osallisuuden käytäntöihin. On varmasti totta, että osallisuuskäsitysten kyseenalaistaminen tulee



entistä vaikeammaksi. Osallisuus käsitteenä on kuitenkin ristiriitainen, ja Kiilakoski ottaakin esiin Chantal Mouffin (2005, 56–59) populismikritiikistä tutun ajatuksen tyhjästä merkityksellistäjästä, jonka turvin eri toimijat leikkivät omilla visioillaan. Toki tähän liittyy myös rakenteista vapaa aktiivisuus ja mahdollisuus vahvaan poliittiseen toimintaan. Monissa yhteyksissä Kiilakoski onkin lähellä uudenlaisen pedagogiikan ajatuksia koulujen opetussuunnitelmista. Niissä ilmiöoppiminen yhdistyy paikallisen ja globaalin valottamisen ja ainutlaatuisten ratkaisujen etsintään ja globaalin angstin tunnistamiseen. Koulujen opetus voisi avautua yhteiskuntaan ja ilmastoon ihan Bilbaon seminaarin koulupohdintojen tapaan: tuskasta nousee riskioppi, paljon osallisuutta koskettavampi kokemus. Merkityskamppailu voi jatkua uusien muodoin.

## URHEILUN EPÄPOLIITTISUUS JA TAITEEN POLIITTISUUS

Mikko Piispan kirjoitus tarkastelee kahta bourdieuläisittäin kiinnostavaa yhteiskunnallista kenttää, urheilua ja taidetta. Piispa jäsentää analyysiään Kari Palosen politiikka-analyysin mukaisin politiikka-kategorioin: kenttien instituutioiden ohjaaminen ja prosessointi (*policy*), instituutioiden vakiintunut politiikka-tilan rajausta (*polity*) sekä kriittisten ja uusien ryhmien tuottama politikointi ja politisointi (*politicking* ja *politicizing*). Poliitiikka-kategoriat auttavat tarkentamaan kenttien ja sukupolvien eroja ja varsinkin nuorten tapoja politisoida usein epäpoliittisena pidettyjä inhimillisen toiminnan muotoja: urheiluliike on sen yleisideologian mukaan politiikasta vapaata ja esteettiset aktiviteetit ovat ”vain taidetta”.

Piispa tarkasteleekin artikkelissaan urheilun ja taiteen nuorisokulttuureita ikään kuin haastajan asemasta (politisoinnin ja politikoinnin repertuaarit). Urheilun ja taiteen kenttien vakiintuneet suhdeverkostot ja rakenteet liikkuvat ja sekoittuvat, kun uudet sukupolvifraktiot kyseenalaistavat urheilun epäpoliittisuutta ja taiteen konventionaalista poliittisuutta. Poliittisuus nousee nyt marginaalista, esimerkiksi skeittauksen ja graffitin maailmasta.

Piispan analyysissä urheilun ja taiteen kenttien diskurssiavaruuksista paljastuu poliittisia aspektejä; elämänpolitiikka murtautuu esiin alun perin menestyvien nuorten elämäntarina-aineistojen kautta institutio-



naalisen ortodoksian välillä ylittäen. Kenttien keskiöissä ovat myös eri lailla rakenteistuneet sosiaaliset ja kulttuuriset pääomat sekä tietenkin toimeentulo- ja resurssimittelöt. Uudelleenluenta auttaa täsmentämään kuvaa kielletystä ja luvallisesta politiikkapuheesta ja sen murroksista: miten esimerkiksi urheilussa kaupallistunut urheilijatoimijuus implikoi kilttiä ja kuuliaista nuorta politiikkattomassa maailmassa. Uusi puhe kehkeytyykin marginaaleista ja uusista lajeista.

Taiteilijat eivät joudu operoimaan urheilijoiden tapaan kantaatamattomuuden panoptikonissa. Ikuinen polemiikki taiteen luovasta autonomiasta jatkuu, mutta myös taiteen politiikalla ja kilpailukykyresursseilla on kannattajansa. Taiteen itsenäisyys antaa kuitenkin mahdollisuuden ymmärtää, että taiteentekemisessä on usein erilaisia poliittisia aspekteja ja politiikallakin on aaltoliikkeenomainen paikka osana taidetta. Politisoituminen tapahtuu teemojen ja tyylien muutoksissa, politiikka on kameleonttimaista ja vaihtaa väriään ja paikkaansa. Taide yhteiskunnan avantgardena on saattanut väljähtyä, mutta sillä on vielä merkitystä yhteiskunnassa, ja edelleen taiteilijat reflektivat suhdettaan yhteiskuntaan ja kulttuuripolitiikkaan. Piispan tulkinta on lähellä Bilbaon ajatuksia kehon ja elämän kielestä, elämyksellisestä ja emotionaalista ilmaisusta ja taiteesta, mikä myös politisoi häiritsemällä ilmaisun virallisia kenttiä ja niitä hallitsevia *policyjä* sekä ihmisen ja luonnon dualismia.

Elämäntapalajit ja graffiti eräänlaisena aitouden politiikkana, materi-anpalvontaa ja markkinaistumista purkavana antroposeenin ihmisen tarpeiden antropologiana ja vakiintuneiden urheiluinstituutioiden huolena ponnistavat usein nuorisokulttuureista ja muokkaantuvat vaihtoehtoiksi urheilulajien joukkoon. Samalla ne rikkovat kenttien konformismeja. Näin sekä yhteiskunnallinen että individualistinen tapa laajentaa ja monipuolistaa kenttiä nousevat esiin. Graffiti on taiteen muotona itseymmärrykseltään vapaa, omaehtoinen ja elämyksellinen. Liikunnan puolella eritoten skeittaus, parkour, lumilautailu ja kalliokiipeily luovat oman elämyksellisyytensä ja osa näiden lajien harrastajista on demokraattisia tilojen valtaajia. Leikki ja amatööriys ovat elossa; huippu-urheilun hierarkiaan, organisaatioihin ja huippukisoihin lieveilmiöineen suhtaudutaan vähemmän vakavasti. Markkinariippuvuus vähenee ja samalla kehkeytyy uusia sosiaalisia ja kulttuurisia urheilutoiminnan ehtoja uusille kentille.



Nuorten sydämet ja harrastusmiljöön henki sykkivät uusille aitouden kokemuksille. Elämäntapalajit ja graffiti osoittavat, kuinka urheilumaailman vallitsevat toimintatavat, identiteetit ja arvot on valittu, ne eivät ole luonnonmukaisen järjestyksen tai kenttien autonomian kannattamia tai luomia – nämä uudet marginaalista nousseet lajit ovat mahdollisuus ”tehdä toisin”, ajatella ja ilmaista toisella tavalla, määrittää uudelleen politiikkaa.

## NUORTEN DEMOKRATIAUSKO, OSALLISTUMINEN JA ISOT EROT: ANTI- JA VASTAPOLITIIKKA JA POPULISMI EUROOPAN ERI ALUEILLA

Kakkososan aloittaa laaja kirjoitus poliittisen kulttuurin nuorisoulottuvuudesta, suurista eroista demokratiakokemuksessa, anti- ja vastapolitiikasta ja populismista Euroopassa. Kari Paakkunaisen, Juhani Saaren ja Juri Mykkäsen artikkeli keskittyy eurooppalaiseen kyselyaineistoon (European Social Survey, ESS 2002–14) ja sitä täydentäviin aineistoihin nuoren sukupolven demokratia-asenteiden luonteesta ja historiasta. Artikkelin kartoittaa ja analysoi demokratiakäsityksiä osana demokratia-tyytymättömyyttä ja poliittisen osallistumiskulttuurin ja kulttuurisen suvaitsevaisuuden (maahanmuutto- ja sukupuoliasenteiden polarisaatio) muutoksia taloudellisten kriisien olosuhteissa. Tulkinta empiirisillä aineistoilla – joihin yhdistyy myös historiallisia ja laadullisia lähteitä – tapahtuu siis nuorisotyöttömyyden sekä Euroopan talouskriisien jälkihoidon olosuhteissa ja (poliittisemmin) talouskuripolitiikan ja tiukentuneen maahanmuuttopolitiikan kontekstissa.

Selittävät kontekstit vertailevalle tulkinnalle nousevat hyvinvointiregimeistä, joita tutkijat ovat käyttäneet hyväksi viitenä tunnettuna klusterina: pohjoismaisen, liberaalin, mannermaisen, välimerellisen sekä jälkisosialististen maiden ryhminä. Artikkelissa punnitaan myös regiimien sisäisiä eroja ja poliittisia ilmaisuja ja jännitteistä mobilisaatiota yhdistämällä tilastollisia mittareita ja laadullisia tekstiaineistoja EU-hankkeista Political Participation of Young People in Europe (EUYOUPART 2003–05) sekä Memory, Youth, Political Legacy and Civic Engagement (MyPlace 2013–15). Viimeksi mainitussa tutkimushankkeessa erilaisia populismeja

ja rasismi-ilmiöitä tarkastellaan useiden Euroopan maiden sisällä alueellisella tasolla. Lisäksi artikkelin identiteettipoliitikan arviointi (suhde ”toisiin”) haastaa suoraviivaiset kausaaliset selitykset tuomalla demokraatiaideaalit poliittisen harkinnan osaksi, pohtimalla nuorten valmiuksia deliberatiiviseen politikointiin sekä turvautumalla sukupolvipoliitikan jäsennostapoihin.

Hyvinvointiregiimien vertaileva tarkastelu osoittaa, että erot nuorten poliittisten kulttuurien välillä ovat selviä ja pitkäkestoisia. Taloudellisen heilunnan, globalisaation ja epävarmuuksien keskellä voi sanoa, että hyvinvointiregiimien merkitys on vahva ja osittain vahvistunut nuorten ikäryhmien demokratialuottamuksen ja osallistumisintensiteetin selittämisessä. Regiimien selitysvaikutus haastaa selvästi hypoteeseja nuorten poliittiseen kulttuuriin liittyvästä transnationaalista oppimisesta, kosmopolitanismista, individualismin kasvusta, internet-sukupolven kansainvälisestä dialogista ja vapaasta rajattomuudesta toisten kunnioituksen hengessä. Kriisien hoidossa on joissain suhteissa palattu 1900-luvun sosiaalivaltioiden resurssihin ja regiimien eroihin, mikä tietenkin on sumentanut näkymää globaalimman riskiyhteiskunnan ongelmiin ja refleksiiviseen sekä että -henkiseen vastuuseen.

Tarkastelujaksolla vain Välimeren maiden nuorison tyytymättömyys kansanvaltaansa kasvaa selvästi ja poliittinen toiminnallisuus vahvistuu – ja näin sen asema regiimivertailussa nousee sekä kuumemittarin että vitaalisuuden asteikoilla. Demokratiassa voidaan oppia kriiseistä. Pohjoismainen ja mannereurooppalainen sisäistetty demokratia kuvaa politisoidumpaa kansalaisyhteiskuntaa, nuorten samaistumiskykyä siihen, vaikkakin polaareissa ja eriytyneissä kentissä. Toisaalla Euroopassa demokraatiosko on yleisesti heikkoa tai se horjuu ja on johtanut eurokriisin vaikutusten kautta uuteen katkeruuteen, protestiin ja sen osana poliittisesti artikuloituun toiminnallisuuteen (erityisesti Etelä-Eurooppa, jotkut nuorisoryhmät kaikissa regiimeissä). Idän transitiodemokratioissa nuoret pysyvät ”vellovan passiivisessa” marginaalissa, ja liberaalissa regiimeissä demokraatiopoliittinen ”ulkopuolisuus” jatkuu.

Pohjoismainen nuoriso on kestänyt talouskriisit. Demokratiatyytyväisyys on hiukan lisääntynyt, vaikka äänestäminen ei ole nostanut suosiotaan ja passiivisten nuorten määrä on ollut kasvussa. Keski-Euroopan nuoriso koh-



tasi kokemuksellisesti ja asenteellisesti suorasukaisemmin finanssi- ja eurokriisiin ja tuolloisen tiukan talouspolitiikan. Demokratiatytyymättömyys kasvoi ja osallistumisaste ja eri tavoin aktiivien määrä madaltui merkittävästi kriisien aikoina. Aktiivisen ”*Bürgerin*” kunto normalisoitui taas lamojen jälkeen; saksalainen turvavaltio eli ja voitti laman. Ranskalaisnuoriso keräsi tyytymättömyyden kirjon ja aktivoitui yhtenä eurokriisin aikaisena protestimaana sangen populistisin asentein.

Liberaaliregiimin ulkopuolisuus – jos demokraattinen politiikka ymmärretään toiminnallisesti – on ilmeistä. Kriittisten ja monipuolisten toimintarepertuaarien nuorten määrä on laskenut, ja ulkopuolisten rinnalla äänestäjäkansalaisten osuus on ollut kasvussa. Välimeren nuorison reaktio oli klassisen modernia kriisioppimista, vasta eurokriisi laukaisi sosiaaliset paineet ja loi poliittisen areenan vastakkaiset positiot. Paikoin löytyi välttämättömät yhteydet maiden kansalaisyhteiskuntatraditioihin. Väriä, populistisia variaatioita ja militantteja demonstraatioita ei asetelmasta puuttunut. Transitiodemokratioiden nuorison tyytymättömyys demokratian performatiivisuuteen ja sosiaalisuuteen laski huomattavasti jo ennen finanssikriisiä. Tuon jälkeen reaalidemokratiaan on taas alettu uskoa nuorten keskuudessa, mutta osallistumista piristäviä ruiskeita ei ole näkynyt. Autoritaarisen reaalisosialismin perinteet, olematon kansalaisyhteiskunnan solidaarisuus ja kulttuuristen ”toisten” torjunta taustoittavat penseää, hidasta ja muun Euroopan kanssa eritahtista poliittista odotushorisonttia ja pettymyksiin jämähtämistä.

Usein ääriliikkeiden aktiiviset ryhmät ovat pieniä, mutta ne liikuttavat laajasti. Kreikka on tässä poikkeus transitiomaiden autoritatiivisten liikkeiden rinnalla. Esimerkiksi Kultainen aamunkoitto organisaatioineen ja vaihtohtoyhteisöllisyyksineen (kannattajissa on enemmän alle 35-vuotiaita kuin yleensä poliittisissa liikkeissä) on yhteydessä politiikan pirstoutumiseen ja pejoratiiviseen tapaan kieltää poliittinen väittely ja eripura tietämättömyyttä legitimoivalla aggressiolla ja yksinkertaisilla toimintakehotuksilla. Sekin on tietenkin poliittinen ilmaisukanava monille, mutta samalla torjutaan demokratia. Latinalaisessa ja ranskalaisessa kulttuurissa järjestelmänvastainen tunneasteikko on yhtä lailla vasemmiston kuin oikeistonkin tapa ilmaista pettymys. Chantal Mouffen johtopäätökset ovat hedelmällisiä, kun järjestelmänvastaisten liikkeiden suosion selitystä

haetaan eliitin voimattomuudesta, omalakisesta päätöksenteon pelistä ja toivon näköalan puuttumisesta. Vaikka oikeistopopulismin viehätys perustuu esimerkiksi muukalaisvihamielisyyteen ja ulossulkemiseen, sen illusorinen toiveikkuus, implikoi oman viehätöksensä, kanavoi poliittisia intohimoja ja kärsimyskokemuksia.

Eurooppalaiset nuorisoinstituutit tukevat ajatusta, että refleksiivisen ja riskiyhteiskuntateorian erhe on ollut aikalaismiittologiassa, jossa kylmän sodan lopun jälkeisessä liberaalin ja yksilöllisen yhteiskunnan olosuhteissa ei osattu nähdä markkinoiden vallan kasvua ja siitä seuraavia hallitsemattomia kriisejä. Yksilöllisen pakkovalinnan sukupolvi on myös yhteiskunnallisten imperatiivien piirissä. Jos yksilöllinen kilpailu koulutuksesta, työstä ja partnereista hävittää, saattaa yksilöllisen epäonnen tulkinta saada epätoivoisia ja totalisoivia muotoja. Kylmä ja hyperindividualistinen kilpailu elämänresursseista ja markkinavetoinen talouskuripolitiikka ovat murentaneet reilun ja avoimen yhteiskunnan vastuulupausta. Samalla kotikutoiset ja nationalistiset ratkaisut nostavat suosiotaan. Samalla regimien kokoiset kulttuurit elävät – taas – vahvoina, omien tottumustensa mukaisesti ikään kuin arvioina kansainvälisen järjestelmän horjunnasta ja globaalin demokratian kriisistä. Monet aineistot 2020-luvun taitteesta (esim. Nuorisobarometri 2019) todentavat myös, että regimit selittävät myös antroposeenin vaatimien aktiviteettien, elämänpolitiikan ja ympäristövastuun kulttuureja nuorison keskuudessa. Tätä johdantoa kehystävässä Bilbaon konferenssissa pysähdyttiin pariinkin otteeseen pohtimaan näitä kysymyksiä, demokraattisen osallistumisen vanhoja ja uusia rajoja.

## VAIHTOEHTOISET POLIITTISET LIIKKEET YLITTÄVÄT VANHAT JAKOLINJAT: NUORTEN UUSI POLIITTINEN PREFIGURATIIVISUUS

Jarmo Rinne haastattelee ja avaa tiiviisti ja tarkasti eurooppalaisen ja globaalin Occupy-liikkeen sekä kriittisen nuoren polven osallistumisgenrejä analysoineen italialaisprofessorin ja yhteiskunnallisten liikkeiden tutkimuksen keskuksen johtajan Donatella della Portan tuoreita mietteitä.



Occupy-joukkojulkisuuden ja Espanjan 15M eli Los Indignados -liikkeen tausta eurooppalaisen talouskurin kokemuksissa ja sen vastaisessa uudessa identiteettipolitiikassa – ns. prefiguratiivisessa aktiivisuusmuodossa – yhdistävät Rinteen ja della Portan tulkintoja.

Tuoreet projektit varsinkin Etelä-Euroopasta nostavat – Bilbaon il-taperformanssien tyyliin – uudet osallistumistavat ja niiden luovuuden, nopeuden, telttaleirit ja digikoreografian uudenlaisen demokraattisen identiteetin ja sen tavoittelun prefiguratiiviseksi yritykseksi ja ennakoinniksi. Osassa della Portan projekteissa tutkittuja maita uudet liikkeet omassa järjestelmänvastaisessa yhteistyössään johtivat vastarintaa, eivätkä enää isot korporaatiot ja puolueet tai vasemmiston ja vihreiden koalitio. Joissain maissa liikkeistä kehkeytyi myös uusia puolueita. Niiden tavoitteena onkin ollut kansalaisten enemmistön, 99 %:n, puolustaminen, jossa on mukana myös kansallisen suojautumisen elementtejä. Näissä della Portan mukaan nopeasti voimistuneissa liikkeissä toimii sosiaalisesti kirjavia voimia, mutta ne eivät enää vetoa tai puhu vain joillekin vähemmistöryhmille tai usko rajattuihin vaihtoehtoliikkeiden värikirjoihin.

Samalla tavoin kuin kirjan eurooppalaisia hyvinvointiregiimejä koskevassa analyysissä, italialaisprofessorille on nyt vahvistunut näkemys siitä, että nämäkin liikkeet saavat muotoaan vasemmistolaisen ja itsehallinnollisen politiikan perinteestä. Samalla talouskuripolitiikka – pitkäaikainen della Portan tutkimuskonteksti – avaa myös vasemmiston vanhojen skismojen portit. Jopa milleniaalinuoret, joita on pidetty ”minä-itse-sukupolvena”, ovat vahvasti mukana paikoissa, joissa ”yhteiskunnalliset uus-uus-liikkeet” siirtyvät ongelmapisteiden artikuloinnista yhteistoimintaan julkisuudessa ja puolueaktiiviteeteissa. Ja taas korostuvat tämänkin kirjan peruskontekstit: prekaarius, epävarmuus omasta toimeentulosta ja turvattomuus. Ne ovat ylisukupolvisia loukkauksia, vaikkakin juuri nuorten vahvimpiä kokemuksia. Euroopan nuorison suurin riskikokemus kyselytutkimuksissa 2020-luvun taitteessa on köyhyys ja vasta sitten ympäristöongelmat. Jännite luo katkeran vastakkaisuuden, jonka toisessa päässä nähtiin myös Bilbaossa uudenlaisia globaaleja liikkeitä, joissa elämäntavan rauhoittaminen yhdistyy laajempiin poliittisiin julkisuuksiin ja nuorekkaisiin projekteihin myös instituutioiden, opinahjojen ja puolueiden sisällä.

Liikkeet elävät keskellä monien maiden eksistentiaalista epävarmuutta, mutta osaavat omalla moraalis-pragmaattisella ja empaattisella sekä turvattomuuden kokemuksilla puhuttelevalla tavalla koskettaa myös milleniaaleja nuoria. Anglosaksisten maiden digitaalisissa ja tv-vaaleissa joillakin ehdokkailla on ollut vastaava suhde nuorisoon (esim. Britannian työväenpuolueen entinen puheenjohtaja Jeremy Corbyn ja amerikkalainen demokraattipoliitikko Bernie Sanders). Some-kompetenssit eivät jaa liikkeiden sukupolvia, kaikki osaavat levittää maailmalle poliittisesti provosoivia näkökulmia. Sen sijaan sosiaalisen median alustojen markkinaehtoisuus ja ilmaisutapojen rajallisuus ja kontrolli ovat ongelmia uusille liikkeille, mistä yritetään eri tavoin itsenäistyä. Kirjan esseissä, kuten tehtiin monissa Bilbaon esityksissä, avataan markkinataloutta suurempia viitekehyksiä ja rauhoittavaa riskien hallintaa, mutta silti markkinoiden universaali ”aika on rahaa” -ajattelu ja monopolisaatio rajoittavat muutoksen mahdollisuutta.

## Y-SUKUPOLVEN SUKUPOLVIKOKEMUKSEN PROBLEMATISOINTI

Petri Paju kirjoittaa omakohtaisesti ja analyttisesti Y-sukupolvesta ja asettaa sen hyvinvointisukupolven ja sen yksilöllisyysvaatimusten punnariin. Inspiroijana on Mikko Piispan (2018) kirja *Yhdeksän sanaa Y-sukupolvesta*, 1980-luvulla syntyneistä. Paju ottaa tässä omaperäistä etäisyyttä hänen ja Tommi Hoikkalan 20 vuotta vanhaan tulkintaan hyvinvoinnin sukupolvesta. Sukupolvikirjallisuuden viehätys on retorinen höystö ja lukijan identiteetin ruokkiminen avain Pajun retoriikassa, mihin sukupolvisosiologia on aina turvannut Karl Mannheimista JP. Roosiiin. Sukupolven olemassaolon, sen kokemuksen koherenssin ja kollektiivisen luonteen epäily liittyy hyvin pohdintaan, missä määrin yksilöllistyminen rapauttaa sukupolvea sekä pohdintaan yksilöllisen elämän imperatiivien ja vapauden suhteesta. Paju tuo tähän massasukupolven sekä uuden yhteisen kokemuksen yksilöllisyydestä avainkäsitteiksi.

Tästä avautuu Y-polven tyyppillinen mielenmaisema, enemmän erotuksena muista sukupolvista kuin kutakin Y-polven jäsentä yhdessä ja



erikseen määräävänä. Paju lukee Piispaa motolla: ”Kaikki, mitä voi tehdä sisältää ajatuksen siitä, että se myös pitää tehdä [...] Y-sukupolvi elää paineessa, jota muut eivät näe eivätkä ymmärrä.”

Paju löytää Piispan latauksista jonkinlaisen myöhäismodernin juoksupyörän: ”On juostava täysillä pysyäkseen edes paikallaan”. Modernit käsitteet menneet, nykyisyys ja tulevaisuus sekoittuvat taaksepäin siirtymisen regressioon ja kalvinismiin, itsekurilliseen pakkoon olla mukana kutsuttuna isoissa menoissa. Y-sukupolven attribuutiksi *yksilöllisyys* pas-saakin Pajulle hyvin – originelli ja autonominen yksilöllisyys yhdistyy pakkoyksilöllisyyteen. CV:n rakentamisen ”pakko-originellisuus” voi taittua itse tehtyyn ja kutsumukselliseen. Mutta useille ”on tärkeää myös uskoa, että se, mitä on saavutettavissa, on se, mitä halusinkin”. Tässä elämävimmmaisessa ja yksilöllisen valinnan erityislaadussa on se jokin, joka perustelee myös sukupolvea kiehtovaa kokemuksellisuutta.

Tähän liittyen henkilöbrändäys ja itsepromoamisen kaltaiset diskurs-sit ovat Pajun mielestä nyt pinnalla. Elannon hankkiminen ja itsensä toteuttaminen elävät kimpassa vasta Y-sukupolvessa. Ammatillaisuus on populaari versio siitä, kuinka ”saadaan mitä halutaan, kun osataan haluta mitä on saatavissa”, siis jonkinlainen realistisesti harkittu oman onnensa seppä -konsepti. Koulu-uudistus 1990-luvun alussa siivitti tätä mentaliteettia, kun konstruktivismi, itseohjautuvuus ja sisäinen yrittäjäyys kirjoitettiin opetussuunnitelmiin.

Paju tunnistaa Y-polven seniorien eetosmuiston, myös työelämässä hiippailevan *personal trainerin*. Valmentaminen on siirtynyt urheilupuolelta työelämän ja tutkimusverkostojen yleistermiksi. Samaan sukupolvikokemukseen liittyy kirjoittajan mukaan myös ”*quantified self*” -ilmiö. Ruumiillisuus heijastuu myös kokkauksen suosioon kemiallisen cocktailin mielessä: protskut, vitkut ja hiilarit.

Paju täsmentää kuvaa kännykkäsukupolvesta. Y-sukupolven mato-pelinostalgia kalskahtaa jälkiviisaassa korvassa kummajaiselta. Y-nuoret muistavat lankapuhelinmurroksen, mutta mobiilinettiaktiiveja he eivät ole. Yksilöllisyys, yltäkylläisyys ja mobiili luovat aikalaishiidun süm-bioosin. Y-sukupolven näkökulmasta Piispa kirjoittaakin, että ”jokaisen pitäisi voida olla joka paikassa koko ajan ja kaikkien kanssa”. Riku Rantala on Y-sukupolven Arvi Lind. Mediasuojelun rajat ovat menneet uusiksi;



lasten nettiturvakeskustelun melskeissä on Petri-muistelijalla kivaa miettiä, kun isät vielä väänivät antennejä katoilla, josko se kakkoskanava näkyisi.

Y-sukupolven avainkokemusta pohtiessaan Piispa selostaa ja Paju hyväksyy Euroopan unioniin liittymisen, sotien ja katastrofien tositelevision ja maahanmuuton sukupolvitäräyksen. Globalisaatio, kouluampumiset ja pari USA:n presidenttiä figuureina ovat mukana tiheässä mediasukupolven näytelmässä. Riku Rantala – turisti ja hybridi maailmankokija – on kääntänyt koneensa ja nokkansa moneen suuntaan, mutta 9/11 perustavana sukupolvifenomenologiana jää tulkinnassa aika perinteikkääksi ”*western lives matter*”-skeemaksi. Tässä Paju lukeekin Y-kirjaansa poikkiteloin: Y-sukupolvelle Euroopan unioni olisi syvällisempi elämän ja lännettymisen muokkaamiskokemus monella tavalla, ei vähiten vaihto-ohjelmissa, matkoissa ja ammattikorkeakoulujen joustavassa menossa.

Lopulta Paju päätyy mietintään jälkimaterialistisen, mutta materiaalisista näkymistään huolestuneen Y-sukupolven katkeruudesta. Taustalla Piispalla välkkyä petoksen kokemus, jolle löytyy perusteensa 1990-luvun lama-ajan lapsuudesta ja nyttemmin hyvinvoinnin epätasa-arvoisuudesta ja kasvun rajoista. Sukulinjat korostuvat, perintötalous toimii vahvasti. Pajun satiiriset kommentit sohaisevat Y-sukupolven eläkepolitiikkaa, jossa sukupolvien välinen epätasa-arvo suorastaan kärjistyy: Y-sukupolvi voi, ehkä, parhaiten huolehtia omasta eläkekertymistään pikemmin runsaan lapsikatraan kuin vakuutusten avulla.

Globaalit riskit ovat täällä tänään; monet maailman resurssit ovat ylikäytössä. Tämän pitäisikin näkyä sukupolven poliittisena mobilisaationa. Pajun näkemyksen mukaan hyvinvoinnin sukupolvi oli oikeastaan ainoa oikea mobilisoitunut sukupolvi. Mutta, toisaalta, nyt kaduilla on taas menoa, mikä voi olla merkki tietoisuudesta, ettei enää ole varaa maailmantuskien keskellä olla mobilisoitumatta – tätä voikin pitää ihan bilbolaisena imperatiivina. Massasukupolvi Y on ehkä tunnistanut joitakin yhteisiä asioita, joiden suhteen sukupolvipoliitikka on taas mahdollista.



## LÄHTEET

- Bilbao (2019) Young people, well-being, resilience and enterprise: Critical perspectives for the Anthropocene. Konferenssi. Bilbao 5.–9.9.2019. <https://youngpeopleanthropocene.files.wordpress.com/2019/01/bilbao-conference-september-2019-final-cfp1.pdf> ja <https://youngpeopleanthropocene.org/conference-videos-presentations/> (Viitattu 12.3.2020.)
- Haraway, Donna J. (2016) *Staying with the trouble: Making Kin in the Chthulucene*. Duke University Press.
- Horkheimer, Max & Adorno, Theodor W. (2008 [1944]) *Valistuksen dialektiikka: filosofisia sirpaleita*. Suomentanut Veikko Pietilä. Tampere: Vastapaino.
- Kelsen, Hans (2019 [1925]) *Allgemeine Staatslehre: Studienausgabe der Originalausgabe 1925 Herausgegeben und eingeleitet von Matthias Jestaedt*. LXXXVII. Mohr Siebeck: Verlag Österreich.
- Latour, Bruno (2013) Facing Gaia: A New Inquiry into Natural Religion. Luentosarja. 18.–28. helmikuuta, Sciences, The University of Edinburgh. <http://www.bruno-latour.fr/sites/default/files/downloads/GIFFORD-BROCHURE-1.pdf> (Viitattu 10.8.2020.)
- Mason, Paul H. (2016) The Anthropology of Multispecies Assemblages. *The Australian Journal of Anthropology* 27(3), 398–404.
- Mouffe, Chantal (2005) The ‘End of Politics’ and the Challenge of Right-wing Populism. Teoksessa Francisco Panizza (toim.) *Populism and the Mirror of Democracy*. Lontoo: Verso.
- Paakkunainen, Kari (2016) Baltic Political Spaces and Young People. Teoksessa Tommi Hoikkala & Meri Karjalainen (toim.) *Finnish Youth Research Anthology 1999–2014*. Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 172. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- The Union of Concerned Scientists (2002 [1992]) *World Scientists’ Warning to Humanity*. Raportti ja monimedia-aineisto. <https://www.ucsusa.org/resources/1992-world-scientists-warning-humanity> (Viitattu 18.8.2020.)